



„Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–2027“ põllumajanduse ja toiduainetööstuse konkurentsivõime töögrupi II kohtumise memo

Alateema: maaparanduse investeeringute ning noorte ja väikeste põllumajandustootjate toetamine.

Kohtumine toimus 14. jaanuaril 2020 Maaeluministeeriumis (Lai tn 39 // Lai tn 41, Tallinn) suures saalis kell 12.30–17.00.

Osalejad

Kohtumisest võtsid osa Aiandusliit, Eesti Põllumajanduse ja Kaubanduskoda, Põllumajanduse registrite ja Informatsiooni Amet, Põllumajandusamet, Eesti Maaülikool, Keskkonnaministeerium, MTÜ Eesti Noortalunikud, MTÜ Mahepõllumajanduse Koostöökogu, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Maaelu Edendamise Sihtasutus, Põllumajandusuuringute Keskus, Põlvamaa Põllumeeste Liit, Tartumaa Põllumeeste Liit.

Taust

Maaeluministeerium on alustanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamisega. Strateegiakava koostamise eesmärk on parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Euroopa Komisjon esitas 1. juunil 2018 seadusandlikud ettepanekud 2020. aasta järgse ÜPP kohta. Ettepanekute eesmärgiks on tagada, et ÜPP vastaks paremini praegustele ja tulevastele väljakutsetele, toetades samal ajal jätkuvalt Euroopa Liidu põllumajandustootjaid jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise põllumajandussektori kujundamisel. ÜPP rakendamiseks perioodil 2021–2027 tuleb igal liikmesriigil koostada ÜPP strateegiakava, mis hakkab hõlmama nii põllumajanduse otsetoetusi, seni maaelu arengukavade alusel rakendatud maaelu arengu toetusi kui ka põllumajanduse ühise turukorralduse teatud sektoripõhiseid programme.

Arengukava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeeriumi kodulehel: <https://www.agri.ee/et/upp-strateegiakava-2021-2027>

Päevakava

- 12.30–13.00 kogunemine ja hommikukohv
- 13.00–13.15 töögrupi eesmärkide ja töökorralduse, uue perioodi ÜPP strateegiakava koostamise tutvustus ja hetkeseis
- 13.15–13.45 finantsinstrumendi võimalused
- 13.45–14.00 jagunemine kaheks grupiks. Kollane saal- maaparandus. Sinine saal- noorte ja väikeste põllumajandustootjate toetamine
- 14.00–17.00 arutelu maaparanduse investeeringute ning noorte ja väikeste põllumajandustootjate toetamise teemadel

Sissejuhatus, ettekanded

Kohtumise juhatas sisse ning tutvustas strateegiakava koostamist ja edasist tööd põllumajanduspoliitika osakonnast Janeli Tikk ning maaelupoliitika ja analüüsi osakonnast Mari Kirss tutvustas finantsinstrumentide kasutamise võimalusi. Kõik töögruppi puudutavad materjalid on kättesaadavad [Maaeluministeeriumi koduleheküljelt](#).

Arutelude tulemused ja edasised tegevused

Noorte ja väikeste põllumajandustootjate toetamine

Noorte ja väikeste põllumajandustootjate toetamise teema aruteluks tõstatati kolm küsimust:

- Kas ja milliseid muudatusi vajaksid noortele ja väikestele põllumajandustootjatele suunatud sekkumised võrreldes programmiperioodiga 2014- 2020?
- Kas uuel programmiperioodil võiks nii noorte kui ka väikeste põllumajandustootjate puhul lisaks nende äriplaani elluviimise toetamisele pakkuda neile rohkem tuge ka teadmiste omandamise osas (näiteks mentorprogramm alustavale noorele põllumajandustootjale)?
- Mis tingimustele peavad toetuse saajad vastama?

Teema arutelu

Sissejuhatuses anti ülevaade analüüsist, mis koostati 2011. aasta taotlusvooru põhjal (antud juhul käib jutt alustava noore ettevõtja toetusest). Analüüsi tulemusel selgus, et toetuse saanud OÜ-dest (mida oli 110-st 80, ülejäänud 30 olid FiE-d, keda analüüsi esialgu ei kaasatud) puudus müügitulu 33-l toetuse saajal. Suure tõenäosusega lõpetati ka antud ettevõtetes edasine tegevus. Täiendavalt tuleks välja selgitada, kas toetusesaajate tegevuse jätkamise osas oli erinevusi alustavate ettevõtete ning juba toimivate ettevõtete ülevõtjate osas. Töös on ka järgmine analüüs, mis peaks andma ülevaate suuremast hulgast taotlejatest ning samuti ka vastuseid erinevatele meetmega seonduvatele küsimustele.

Noored põllumajandustootjad. Strateegiakavas on noor põllumajandustootja defineeritud läbi kahe järgneva tunnuse- vanusepiir ei tohi ületada 40 aastat ning toetuse saaja peab vastama „põllumajandusliku

majapidamise juhiks“ olemise tingimustele. Lisaks võivad liikmesriigid siia juurde lisada erinevaid nõudeid, mis puudutavad asjakohaseid koolitusi ja/või oskusi, mis peaksid toetuse saajal läbitud või omandatud olema. Arutelu käigus viidati sellele, et hariduse ja pädevuse osas on näha, kuidas peale tulev põlvkond ei vasta seatud ootustele. Suurel osal põllumajandusega seotud erialasid õppima asunute peamine motivatsioon hariduse omandamiseks on noore põllumajandustootja toetuse saamiseks vajalikele nõuetele vastamine, mitte erialaste teadmiste omandamine. Seega tuleks uuel perioodil meetme ülesehitusel haridust ja oskusi puudutavate nõuete valdkonnas lähtuda eesmärgist, et toetust saaksid taotlejad, kellel on läbimõeldud ja realistlik äriplaani ning vähem rõhku peaks pöörama ainult hariduse omamisele. Ehk siis lisaks hariduse omamisele peaks taotleja läbi koostatud äriplaani suutma tõendada, et ta oskab ka omandatud oskuseid rakendada. Oluline on siinkohal ära näha, milline on taotleja poolne terviklik nägemus oma ettevõttest. Instrument, mis ajendaks taotlejat pikemalt ettevõtte tulevikku vaatama, oleks toetuse taotlemisel äriplaani osatähtsuse tõstmine. Võimalik lahendus oleks anda näiteks lisa hindepunkte taotlejatele, kes oleks valmis äriplaani ka kaitsma või rakendadagi toetuse taotlemisel ühe osana äriplaani kaitsmist hindamiskomisjoni ees. Kaaluda tuleks samuti äriplaani vormi muutmist, kuna hetkel kasutusel olev on oma võimaluste poolest piiratud.

Maaettevõtluse koha pealt on oluline, et milline on äriidee mida soovitakse ellu viia. Ühest küljest eeldab see pikaajalist nägemust kui ka komplekti erinevatest instrumentidest (toetus, laen jne.). Antud meetme osas on toetuse summa liiga väike, et teist ettevõtet nõ. üle osta või siis piisavalt omakapitali soetada. Siinkohal võiks kaaluda ka võimalust koostada meetmete komplekt, millest kõigist oleks noorel tootjal võimalik tuge saada, et oma ettevõtmisega alustada. Käimasoleval perioodil on alustavatel noortel põllumajandustootjatel võimalus kasutada toetuse saamiseks erinevaid meetmeid nagu näiteks teadmussuure, stardiabi, Leader ja koostöö ning tulevikus ettevõtte arenedes ka tulemuslikkuse meetet.

Sageli esinevaks probleemiks on oskamatus ettevõtet majandada ning sellest tulenevalt oleks vajadus ka nõuandja/mentori järele. Eelkõige oleks mentorist kasu just nendele ettevõtjatele, kellel pole varasemat töökogemust põllumajandussektoris ning puuduvad ka vajalikud kontaktid selles vallas abi küsimiseks. Mentori kaasamist võiks kaaluda vajadusel ka juba toetuse taotlemise ehk äriplaani koostamise ajal, mille käigus mentor aitaks koostada realistlikku äriplaani ning sinna sisse planeerida kõik peamised kuluartiklid, millega värske ettevõtja peab arvestama. Toodi välja ka seda, et äriplaani puhul võiks selle pikkus olla praeguse kolme aasta asemel viis aastat, kuna kolm aastat on liiga lühike aeg, mille põhjal äriplaani hinnata.

Lisaks tekkis arutelu nõutud haridustasemete osas, nimelt ei ole valdkonniti sama kutsetaseme saavutamiseks kehtestatud nõuded võrdsed, eriti puudutab see 5. kutsetaseme omandamist. Kohtumisel tõdeti, et juba sellel perioodil toetuse saamiseks vaja olnud 5.nda kutsetaseme nõude langetamine 4.ndale tasemele oli õige otsus, kuna 5. kutsetase on oma valdkonna täieliku eksperdi tase ning kõigilt toetuse saajatelt selle nõudmine ei ole mõistlik.

Väikeste põllumajandustootjate toetamine. Üldiselt olid kohalviibijad nõus, et kõnealune meede toimib hetkel hästi ning selles suuri muutusi ei ole vaja teha. Mõned elemendid, mis näiteks puudutavad toote ümbertöötlemist, vajaksid aga üle vaatamist. Näiteks on olnud olukord, kus taotleja taotlust ei rahuldatud, kuna toote töötlemist ei võetud arvesse müügitulu suuruse arvestamisel. Kuivõrd summa, mida on antud meetme raames võimalik taotleda, on väike (15 000 €) siis oldi arvamusel, et meetme ülesehitus ning PRIA menetlus (aruannete esitamine jne) võiks lihtsam olla. Vajalik oleks hindamiskriteeriumeid muuta.

Lisaks toodi veel arutelu käigus välja, et nii noorte kui väikeste põllumajandustootjate osas on barjäär järgmistesse meetmetesse üleminekul. Lõpetuseks nenditi, et areng saab tekkida üksnes siis, kui on

olemas asjakohased finantsinstrumendid ning kui taotleja saab ise neid kombineerida vastavalt vajadustele.

Kokkuvõtteks. Mentorluse kasutamise võimalusi meetme rakendamisel tasub edasi uurida Hariduse nõue (5. kutsetase) oli käesoleval perioodil probleemne, kuid selle langetamisega neljandale tasemele probleem lahendati. Ka uuel perioodil tuleks hoiduda nõuete kehtestamisest, mida taotlejal kas pole üldse või on väga keeruline täita. Samuti üheks võtmekohaks on hariduse puhul see, et toetuseta ei jääks ka inimesed, kellel hariduse nõue on täitmata, kuid valdkonda tunnevad sellegipoolest (siin olulisel kohal äriplaani koostamine, millest selgub kas taotlejal vajalikud oskused on olemas või mitte). Hindamiskriteeriumid tuleb seega üle vaadata ning vajadusel muudatusi teha. Kuna äriplaani osas on hindamisel palju subjektiivsust, siis tuleks mõelda ka selle peale, et mille eest täpsemalt punkte antakse. Oluline on, et see oleks hinnatava suhtes läbipaistev. Hindamisprotsessi osas tuleb analüüsida, kui suures osas on põhjendatud äriplaani osatähtsuse tõstmine hindepunktide andmisel ning millisel moel seda tuleks teha. Samuti kaaluda võimalust hindamaks äriplaani eraldi, kaitsmine hindamiskomisjonis. Lisaks lepiti kokku, et müügitulu nõue noorte puhul peaks uue perioodi osas olema senisest kõrgem ning pigem võiks säilitada ka nõude, mille kohaselt 50% toetusest peab minema äriplaani elluviimiseks vajaliku investeeringu tegemiseks.

Maaparanduse investeeringute toetamine

Maaparanduse investeeringute toetamise teema aruteluks tõstatati kolm küsimust:

- Kas ja milliseid muudatusi vajaks uue programmiperioodi maaparanduslikud meetmed võrreldes käesoleva programmiperioodiga (2014- 2020)?
- Millised tegevused võiksid uuel programmiperioodil olla toetatavad ja kellele peaksid need olema suunatud ja mis tingimustel?
- Kas ja milliseid muudatusi peate vajalikuks eelistuskriteeriumite teemal?

Teema arutelu

Sissejuhatuses andis töögrupi juht ülevaate maaparanduse hetkeseisust, maaelu arengukava 2014-2020 perioodi maaparanduse meetme rakendamisest ning perioodi 2021-2027 kavandatavast sekkumisest põllumajanduse maaparandustaristu investeeringute osas.

Selle perioodi taristumeede on hästi rakendunud. Tegevusi on praeguseks ellu viidud 60-70 protsendi ulatuses sihttasemest. Meetmega seatud eesmärgid küll täidetakse, aga jätkuvalt on vajadus sekkumiste järele põllumajanduse maaparandustaristusse suur. Sekkumise väljatöötamiseks analüüsiti koosolekul eelnevaid kogemusi ning esitati ettepanekud ja märkused, millised võiksid olla sekkumiste tingimused ja põhimõtted, toomaks põllumajandusliku taristu arendamisse ja hooldu täiendavaid investeeringuid ning pakkuda tuge maaparanduslike ühisinvesteeringute tegemiseks.

Arutelu eieesmärgi 1.8 (maaparanduse investeeringute) kohta

Töögrupi liikmed andsid tagasisidet käesoleva perioodi taristumeetme rakendamisel ning tegid ettepanekuid järgmiseks perioodiks.

Avaldati arvamust, et senine infrastruktuuri meetme 4.3.2 taotlemine on keerukas. Ettepanek on lihtsustada taotlemist, uuendustööde puhul kehtestada ühikuhinnad.

Leiti, et keeruline on kaasata kõiki omanikke investeerima taristusse. Taristu puudutab reeglina mitmeid maaomanikke ja probleem kipub olema mujal, kui kasusaaja maal. Põllumaa omanikud ise ei kasuta põllumajandusmaad, 70 % kasutatakse põllumaast on renditud. Olemasolevad rendilepingud ei anna võimalust pikaajaliste investeeringute teostamiseks ja kohustuste võtmiseks. Läbi ühistöö oleks kergem investeeringuid ellu viia. Ühistöö paremaks toetamiseks oleks mõttekas lihtsustada taotlemist maaparandusühistutele. Leiti, et jätkuvalt tuleb pöörata tähelepanu korrashoiule eesvooludel, seda ka riigi poolt korrashoitavate eesvooludel.

Arutelul puudutati ka kuivendatud turvasmaade küsimust. Arutati, kuidas peaks nendel maal paiknevatesse maaparaandussüsteemidesse investeerimisse sekkumisel käituma? Mullastiku kaardid on pärit 70 a algusest. Selle aja jooksul võib olla muutunud palju, näiteks pole peale kuivendust turbakihti enam sellises ulatuses alles. Tihti on turbamaadel paiknevad maaparaandussüsteemid seotud teiste muldadel paiknevate süsteemidega. Leiti, et tagada tuleks turbamuldadel paiknevate süsteemide toimimisvõime, tihti sõltub nende toimimisest ka nende taha jäävate süsteemide toimimine. Piirata tuleks sügavas madal soo pinnases paiknevate maa-alade kuivendusintensiivsuse tõstmist ja tagada nende maade rohumaana kasutamine, mille toodangut saaks kasutada näiteks biogaasi tootmiseks.

Märkimist leidis, et maaparandus on hea tööriist ka mahetootjatele.

Kokkuvõttes leiti järgmist:

- Turvasmaadel uut kuivendust mitte planeerida ja olemasolevate süsteemidel kuivendusintensiivsust mitte tõsta. Sügavad turbaalad peaks olema rohumaana kasutuses.
- Tegevuste osas võiks eelistada rekonstrueerimist, uuendustööd planeerida peajasjalikult eesvooludel või investeeringu objektidel, mis ei ole maa all;
- Ettepanek on lihtsustada taotlemist, uuendustööde puhul kehtestada selleks ühikuhinnad;
- Omaosalust suuremaks ei tohiks planeerida;
- Projektide kvaliteedi tõstmiseks ning halduskoormuse vähendamiseks eelistada hindamisel projekte, kus elementaarsed hoiutööd oleks tehtud enne uurimistööde ja projekteerimistööde tegemist;
- Projektide kvaliteedi tõstmiseks pikendada projekti elluviimiseks antud aega senise 2 aasta asemel kuni 4 aastani;
- Mõttekas oleks lihtsustada taotlemist just maaparandusühistutele;
- Eelistada projekte, millede kuivendussüsteemid paiknevad kõrgema boniteediga muldadel. Jääb küsimus, milline boniteediga maal sekkumist rakendada, kui näiteks Hiiumaa keskmine boniteet on 29. Üks võimalus on võtta aluseks maakonna keskmine.
- Projektide taotluste kvaliteedi tõstmiseks oleks tarvis kokku leppida, kuidas kirjeldada paremini joonistel kavandatavaid töid ja rajatisi ning kuidas tagada projekt organisatsioonide enese kontrollisüsteemide toimimine;
- Analüüsida tuleks, kas toetust saanud objektidel on hoolduskohustuse täitmise kohustus, kas 5 aastat on piisav aeg.

Ettepanekud, mida võiks kaaluda veel täiendavalt, olid järgmised.

- Uuendustööde puhul nõuda omanikujärelevalve teostamist;
- Saata projektid täiendavalt kontrollimiseks ekspertiisi;

Arutelu erieesmärgi 5.2 (Keskkonnakaitseliste maaparandusrajatiste) kohta

Töögrupi liikmed leidsid, et keskkonnakaitseliste maaparandusrajatiste (*edaspidi KKR*) rajamine on oluline aga tagada tuleks, et need rajataks õiges kohas ja oleks õige suurusega, kus nende kasutegur oleks suurim. Paremini tuleks läbi mõelda, milliseid KKR oleks Eestis asjakohased, selleks aga oleks vaja enam seire andmeid. Eelõige oleks mõistlik toetada KKR investeeringuid läbi ühistute, see tagab nende jätkusuutliku kasutamise ka pärast investeeringu tegemist. Kuna maaparandusühistu peab koostama tegevuskava ja kinnitama hiljem selle tegevusaruande, siis on võimalik planeerida paremini KKR rajamist ja jälgida selle hilisemat hoidu. Vahel aitaks keskkonnaeesmärke täita ka laiem kraav, näiteks lodu asemel.

Leiti, et ka KKR hoid peaks olema toetatav tegevus, kuna keskkonnakaitserajatis paikneb tihti maaomaniku maal, kelle osa hajukoormuse tekkimisel on tühine. Näiteks metsaomaniku huvisid KKR tihti ei teeninda. Koosolekust osavõtjad leidsid, et KKR sekkumisel võiks rakendada maksimaalset toetusmäära. Maaparandussüsteemide projekteerijad vajaksid täiendavaid teadmisi KKR projekteerimisel, selleks oleks tarvis, et projekteerimise eest vastutavad spetsialistid oleks läbinud nõuete kohase täienduskoolituse.

Ettepanekud, mida veel täiendavalt tehti oli, et maaomanikule seada KKR taluvuskohustus või, et riik ostaks KKR alla jääva maa ära.

Järgmine kohtumine toimub Maaeluministeriumis 05.03.2020.

Memo koostasid: Janeli Tikk, Jaanus Joasoo, Madis Võikar, Kristine Hindriks ja Hannes Puu.